

Lausuntopyyntö eettiselle toimikunnalle tutkimushankkeesta

Miten se toimii? Ääni, puhe ja viestintä' Päiväkodin äänenkäytön ja puheviestintätilanteiden parantaminen

Tutkimuksesta vastaava henkilö: Leena Rantala, yliopistonlehtori, FT, Tampereen yliopisto, YKY, logopedia.

Muut tutkijat:

Valdis Jonsdottir, PhD, puheterapeutti, Akureyri University, Islanti
Anita McAllister, PhD, puheterapeutti, Karolinska Institutet, Ruotsi

Tutkimus toteutetaan kevään 2014 aikana. Tutkimuksen rahoittaa osittain NordPlusHorizontal.

Perustelu lausuntapyynnölle: Lehti, jossa tutkimusartikkeli/artikkelit toivotaan julkaistavan voi vaatia lausuntoa tutkimuksen eettisyydestä. Tutkimuksemme ei kuitenkaan mielestämme sisällä eettisesti arveluttavia menetelmiä (ks. luku 3). Eettisen toimikunnan päätöstä ei tarvitse pitää salassa

Lyhyt kuvaus tutkimuksesta (ks. myös tiivistelmä, luku 2): Tutkimushenkilöinä ovat 5–6-vuotiaat päiväkotilapset ja päiväkodin henkilökunta (ei siis sairaanhoitopiirin tai ertain potilaita). Tutkimuksessa ei puututa tutkittavien fyysiseen koskemattomuuteen, eikä osallistuminen sisällä riskiä vahingoittua. Tutkimus ei myöskään aiheuteta henkistä stressiä, eikä siinä rajoiteta itsemääräämisoikeutta.

Tutkimuksessa ei poiketa tietoon perustuvan suostumuksen periaatteesta. Vanhempia/hooltajia ja päiväkodin henkilökuntaa informoidaan tutkimuksen tavoitteesta ja tutkimusmenetelmästä. Lasten vanhemmilta ja päiväkodin henkilökunnalta pyydetään tutkimuslupa. Tutkimus toteutetaan osana varhaiskasvatuksen toimintaa. Päiväkodin henkilökunnalla on mahdollisuus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, ja hooltajalla on mahdollisuus kieltää lasta osallistumasta tutkimukseen. Myös lapsella saa kieltäytyä osallistumasta, vaikka vanhempi/hooltaja on antanut osallistumisluvan.

2 Tutkimuksen tiivistelmä

Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että päiväkotikielen on yksi vaativimmista työ- ja viestintäympäristöistä. Tästä kärsivät sekä lapset että henkilökunta. Esimerkiksi meluisuus kuormittaa lastentarhan opettajien ääntä (esim. Roy et al., 2004), ja huonot viestintäolosuhteet voivat häiritä lapsen kielen kehitystä (esim. Law et al., 2000).

Tutkimuksessa pyritään parantamaan päiväkodin viestintäolosuhteita. Tavoitteeseen pyritään ohjaamalla lapset ja heidän opettajansa kiinnittämään huomiota päiväkodin ääniergonomisiin olosuhteisiin. Hankkeen aikana lapset ja opettajat oppivat mm. vähentämään melua, tunnistamaan tekijöitä, jotka rasittavat äänielimistöä, ja kiinnittämään huomiota viestintätapoihinsa. Oppimista kartoitetaan haastattelututkimuksella, joka tehdään ennen koulutusjaksoa ja koulutusjakson jälkeen. Tutkimuskysymyksenä on, muuttaako koulutus lasten ja aikuisten käsitystä äänestä, äänenkäytöstä, viestinnästä ja ääniergonomisista riskitekijöistä.

Hankkeessa on 2 vaihetta:

Vaihe 1. Lapsille ja henkilökunnalle tehdään omista ryhmissä teemahaastattelu. Haastattelussa kysytään, millä tavalla käsitys heillä on puheäänestä, puheviestinnästä ja ympäristömelusta. Haastattelut tehdään päiväkodissa. Haastattelusta saatu tieto auttaa rakentamaan koulutusmateriaalia, jota käytetään hankkeen seuraavassa vaiheessa. Lapsiryhmässä on noin 4 – 6 lasta, aikuisryhmässä noin 2 – 3 henkilöä. Haastattelut tehdään päiväkodissa.

Vaihe 2. Tutkimuksen tekijä (äänenkäyttöön erikoistunut puheterapeutti) ohjaa päiväkodin henkilökuntaa ohjamaan lapsia tunnistamaan tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa riskin sairastua äänihäiriöön ja jotka vaikeuttavat viestintää. Lisäksi henkilökuntaa ohjataan käyttämään ääntään taloudellisesti. Päiväkodin henkilökunnan kanssa yhteistyössä työstetään lapsille sopivaa materiaalia ko. aiheesta. Henkilökunta aikatauluttaa lapsille suunnatun äänen, puheen ja viestinnän –koulutuksen päiväkodin ohjelmaan sopivaksi. Koulutuksen jälkeen lapsille ja henkilökunnalle tehdään sama teemahaastattelu kuin ennen koulutusta (ks. vaihe 1).

Haastattelut ja ryhmän ohjaus toteutetaan keväällä 2014 aikana. Hankkeen aikana saatua materiaalia tutkijat työstävät edelleen äänenkäytön oppaiksi lapsille ja opetushenkilökunnalle. Haastatteluista ja koulutuksesta raportoidaan alan tieteellisissä julkaisuissa (vuosina 2014 – 2015). Hanke on saanut rahoitusta NordPlus Horizontal –koulutusohjelmalta; tämä rahoitus käytetään tutkimustapaamisten rahoitukseen ja materiaalin hankintaan. Haastattelut ja ohjaus tapahtuvat osana tutkijoiden palkkatyötä.

Tutkimus ei aiheuta riskejä tutkittaville. Tutkittavat hyötyvät hankkeesta siten, että he oppivat käyttämään ääntään taloudellisesti ja näin he parantavat viestintäkykyään ja ehkäisevät ennalta äänihäiriöitä.

3 Tutkimuksesta vastaavan arvio tutkimuksen eettisyydestä

Tutkimuksessa ei ole eettisesti kyseenalaisia seikkoja. Tutkimuksessa **ei puututa tutkittavien fyysiseen koskemattomuuteen**, eikä osallistuminen sisällä riskiä **vahingoittua**. Tutkimus ei myöskään aiheuteta **henkistä stressiä**, eikä siinä rajoiteta **itsemääräämisoikeutta**. Tutkimuksessa käytetyt laitteet ovat turvallisia (äänitallennin, mahdollisesti video).

Tutkimuksessa **ei poiketa tietoon perustuvan suostumuksen periaatteesta**. Vanhempia/hooltajia ja päiväkodin henkilökuntaa **informoidaan** tutkimuksen tavoitteesta ja tutkimusmenetelmästä. Lasten vanhemmilta ja päiväkodin henkilökunnalta **pyydetään tutkimuslupa**. Tutkimus toteutetaan **osana varhaiskasvatuksen toimintaa**. Päiväkodin henkilökunnalla on **mahdollisuus kieltäytyä** osallistumasta tutkimukseen, ja huoltajalla on mahdollisuus kieltää lasta osallistumasta tutkimukseen. Myös lapsella saa kieltäytyä osallistumasta, vaikka vanhempi/hooltaja on antanut osallistumisluvan.

Tutkittavat **hyötyvät** hankkeesta siten, että he oppivat käyttämään ääntään taloudellisesti, mikä auttaa heitä parantamaan viestintätaitojaan ja ehkäisemään ennalta äänihäiriöitä. Tietojen käsittely on **luottamuksellista**. Tutkittavista ei käytetä oikeita nimiä vaan peitenimiä tai kirjainkoodeja, joten tutkittavien henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa. Tampereen yliopiston **vakuutus** kattaa Suomen osalta mahdolliset henkilövahingot ja materiaaliset vahingot; Akureyrin yliopiston vakuutus vastaa Islannissa tehdyn tutkimuksen ja Karoliinisen sairaala vakuutus Ruotsin tutkimuksen. Tutkittavat saavat suullisesti **palautetta** hankkeen 2 vaiheen aikana; lasten vanhemmat saavat palautteen kirjallisesti.

TAMPEREEN YLIOPISTO
Tampereen alueen Ihmistieteiden
eettinen toimikunta

FT, yliopistonlehtori Leena Rantala, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö)

Lausunto 30/2013 liittyen lausuntopyyntöön 20/2013: ”Miten se toimii? Ääni, puhe ja viestintä – Päiväkodin äänenkäytön ja puheviestintätilanteiden parantaminen”, FT, yliopistonlehtori Leena Rantala, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö)

Päätös: Toimikunta antaa puoltavan lausunnon. Ei eettisiä ongelmia. Toimikunta kiinnittää huomiota kuitenkin siihen, että aineistonhallintasuunnitelmassa on mainittu äänitallenteiden säilyttäminen, mutta rekisteriselosteessa ei ole mainintaa. Rekisteriselosteessa ei ole myöskään mainintaa siitä, kuinka kauan tietoja säilytetään ja miten tiedot tuhotaan.

Lisäksi huomiota tulisi kiinnittää siihen, että tutkimusluvan myöntäminen liittyy organisaation antamaan tutkimuslupaan. Tutkijoiden tulee selvittää se, mikä taho on tutkimusluvan myöntäjä tässä tapauksessa; onko se päiväkotiki tai sosiaalitoimi? Lisäksi huomiota pyydetään kiinnittämään siihen, että vanhemmat antavat suostumuksen tutkimukseen, eivät varsinaisesti myönnä tutkimuslupaa.

Toimikunnan sihteerille pyydetään lähettämään täydennetty rekisteriseloste, jossa edellä mainitut seikat on huomioitu. Tutkimus voidaan kuitenkin tutkimussuunnitelman kuvauksen mukaan toteuttaa esitetyllä tavalla.

Tampereella 17.12. 2013

Merk.

Puheenjohtaja Markku Ojanen

Puheenjohtaja

Heikki Eilo

Sihteeri